

vahid-e qazvinī, mohammad tāher ebn-e hoseyn (1607 - 1701)

رساله‌ای است که شاعر پس از نعت حضرت احدیت و پیامبر اعظم و حضرت علی علیه السلام، به چگونگی فتح قندهار پرداخته و آن در قالب یک مثنوی ۴۸۰ بیتی به نظم درآورده است. نسخه‌ای در ملک به این نام معرفی شده که آغاز و انجامی به نثر دارد.

آغاز: شهی را که خواهد خدا کامیاب xx نخستش دهد سیر چون آفتاب/ بلی تا نمی جنبد از جا نهال - خیال ثمر باشد اورا محال

انجام: بگردد به کام دلش آسمان - بود تا ز گردون گردان نشان چاپ: در گنجینه بهارستان، بخش ادبیات فارسی، جلد اول، ص ۲۶۵-۲۸۶، به کوشش فاطمه اخوان فرد، ۱۳۸۰ش

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱/۵

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: ۱۰۸۱ق، ۹ص (۱۰۹-۱۱۷) [ف: ۳-۴۳۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۲/۵

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۲، ۲۹ص (۳۶۲-۳۹۰) [ف: ۳-۴۴۰]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۵۴۰۳/۹

آغاز: سلطان قدرت کامله ایزد توانا که ملک امکان، و شهرستان زمین و آسمان، بر نیروی قدرت و شوکت؛ انجام: امید که همیشه بخت بیدار این خسرو و الاتیار جوان، و دشمنان این دولت ابد تو امان قرین خذلان و خسران باشند.

خط: شکسته نستعلیق چلیپا، کاء، جنونی، تا: ۱۵ ربیع الثانی ۱۱۰۰ق؛ ۱۰گ (۲۴-۳۴پ)، اندازه: ۲۲/۸×۱۲/۳سم [ف: ۸-۳۳۶]

● فتح نامه قندهار / - فارسی

fath nāme-ye qandehār

ناشناخته:

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۸۷/۱۰۴

خط: نسخ کهن معرب، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱، از طرف علی پاشا حاکم بصره؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مذهب، اص (۱۹۹ر)، اندازه: ۲۸/۴×۱۵/۱سم [ف: ۲۹/۲ - ۷۴۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۰۸۷/۵۳

آغاز: هو حکم جهان مطاع شد آن که سادات عظام و ارباب و اهالی کرام و وزیر و کلاتر و نلیب داروغه و مستوفی و سایر عمال و متصدیان

شرح ما وقع فتح قندهار به دست نظر علی خان متولی حاکم دارالارشاد اردبیل و درگیری او با اورنگ زیب، در رمضان ۱۰۵۹ق ساخته؛ خط: نسخ کهن معرب، بی‌کاء، تا: با تاریخ قرن ۱۱؛ جلد: تیماج مذهب، ۲گ (۱۱۱-۱۱۲ر)، اندازه: ۲۸/۴×۱۵/۱سم [ف: ۲۹/۲ - ۷۳۵]

(۴۹ر)، اندازه: ۲۴/۲×۱۰سم [ف: ۹-۱۲۷]

● فتح نامه قندهار = شاهنامه / تاریخ ایران / فارسی
fath nāme-ye qandehār = šāhnāme

تونی اصفهانی، عبدالقادر، ق ۱۱ قمری
tūnī-ye esfahānī, 'abd-ol-qāder (- 17c)

مثنوی به بحر متقارب بدون آغاز در ذکر فتوحات و جنگ‌های شاه صفی و شاه عباس ثانی از میرزا عبدالقادر تونی (قرن ۱۱) ۳۰۰۰ بیت. نام کتاب از دو بیت زیر به دست آمد: «از کار تو بس مانده‌ام در شکفت xx که شه نامه بی امر شه کس نگفت / کسی تا به امروز از عهد پیش xx نگفته است شهنامه از بهر خویش». در پایان یک قطعه در مدح شاه و ۳ تک بیت و ۲ غزل وجود دارد که به احتمال قوی از همان ناظم شاهنامه است.

عنوان مطالب عبارت است از: نامه شاه صفی به سردار روم، آمدن رسول روم برای بستن قرار داد و مایوس برگشتن او، جنگ ایرانیان کنار دجله و گذشتن از فرات، رسیدن به قلعه ایروان و محاصره آن، جنگ در قلعه و شکست سپاهیان روم، مرگ شاه صفی، سلطنت شاه عباس ثانی، رفتن شاه به قندهار، حرکت به فیروز کوه و سرحد خراسان، رفتن به مشهد مقدس و تعمیر صحن حضرت رضا (ع)، رفتن به هرات و قندهار، محاصره دولت خان و شادی خان، فتح قلعه بست و پردلان، آمدن جنگجویان بست به قندهار، جنگ ایرانیان با هندیان، آزاد کردن اسیران هندی، تسخیر قلاع زمین داور و حوالی قندهار و بر هم خوردن پادشاهی هندوستان، مدح دیوان بیکی. بنابر مندرجات تاریخ تألیف این کتاب بایستی بین ۱۰۳۸ تا ۱۰۶۸ هجری باشد.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۲۵۲۸

آغاز: ببیند ظفر پر دلی در نبرد xx که اندیشه ای از مخالف نکرد / حکیم آن کسانرا نخواهد سترک xx که کوچک شمارند کار بزرگ ... ؛ آغاز قطعه: شاه از شوق منزل آینه ات بهم xx کردند صاف سینه دلان یکسر آینه؛ انجام: درین رشته تا قوت و تا تاب هست xx ترا این سر رشته یادا بدست؛ پایان نسخه: بیاد گل بدنی جامه بر گل و می کش xx که از شکوفه گل خار و گل بدن پوشند

خط: نسخ جلی خوش، کاء: محمد نصیر بن محمد هادی، تا: ۱۱۳۰ق؛ افتادگی: آغاز؛ جلد: تیماج، ۱۹۱ص، ۱۶ سطر (۲۰×۱۰)، اندازه: ۲۹/۵×۱۹سم [ف: ۸-۲۲۰]

● فتح نامه قندهار / شعر / فارسی

fath nāme-ye qandehār

وحید قزوینی، محمد طاهر بن حسین، ۱۰۱۵ - ۱۱۱۲ قمری

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و سوم؛ به کوشش مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276261

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

قمری

vahid-e qazvinī, mohammad tāher ebn-e hoseyn (1607 - 1701)

به دستور: خلیفه سلطان صدر

تاریخ تألیف: ۱۰۶۶ق

مؤلف کتابی در تاریخ صفویان دارد با عنوان «ریاض التواریخ»، از آغاز و شاه اسماعیل یکم (۹۰۵-۹۳۰ق) تا ۱۰۷۴ق به روزگار شاه عباس دوم، در سه «باب»: باب ۱. در صفویان تا شاه اسماعیل یکم؛ باب ۲. در شش فصل: (۱) پادشاهی اسماعیل یکم، (۲) تهماسب یکم، (۳) اسماعیل دوم، (۴) سلطان محمد خدا بنده، (۵) شاه عباس یکم، (۶) شاه صفی؛ باب ۳. پادشاهی عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷ق) تا سال ۱۰۷۴ را دارد. به نظر می رسد کتاب حاضر بخش سوم آن، با عنوان «عباس نامه» باشد نه این که تألیفی جدا باشد. لذا نام های متعدد به خود گرفته است.

آغاز: نیایش خالقی را سزاست که زبان محمدرت سگالرا از کلمات رنگین کسوت طاوسی در بر کرده که در فضای حدائق سخن سرایی بال فصاحت گشاید ... و بعد بر مرات خاطر مساحان جداول باریک بینی و رصد بندان فلک معنی آفرینی که بتوسط مصافل انوار تجلیات شایسته قبول تمائیل مختلفه گردیده ... چون بمقتضای انتظام سلسله آفرینش افراد کاینات را از ذره تا خوشید دست احتیاج در دامان ارتباط یکدیگر مشید و مستحکم است برهان اینحال و مبین این مقال آنکه ... محمد طاهر وحید پیوسته در آرزوی آن بود که بدامان دولت صاحب شوکتی تشبث نماید ... غلام قدیم آستان خلافت نشان سلطان العلمائی اعتماد الدوله العلیه الخاقانیه خلیفه سلطان حفظه تعالی من صابته عین الکمال را مجدداً به پیرایه وزارت اعظم آراسته چنانچه از افراد ناس امتیاز معنوی داشتند ... بحسب ظاهر نیز ممتاز فرمودند این مشتاق بیقرار خدمتگزاری در سلک چاکران شده سینه آنحضرت انتظام یافته ... الحاصل این بنده نیز بازاء تفقدات و نوازشات که از آن حضرت ملحوظ می گردید ... چون همواره خاطر اشرف بمطالعه کتب سیر و تتبع آثار سلف متعلق بود خواهش آن داشتند که لآکی واقعات زمان ابد تو امان برشته اتساق و انتظام در آید ... این ذره بیمقدار ... لازم نمود که مجملی از احوال فرخنده مال ایشان نیز زبان زد خامه سخن طراز گردد که گلچینان روضه آثار و اخبار را از سیر سراسر این بوستان همیشه بهار دسته بندی ریاحین ... بسهولت میسر گشته ... لهذا این نسخه مفاخر و معالی را که موسوم ... مرتب به سه باب و شش فصل گردانید ...

چاپ: با تحقیق ابراهیم دهگان در اراک به سال ۱۳۲۹ ش، با عنوان «عباس نامه یا شرح زندگی ۲۲ ساله شاه عباس ثانی ۱۰۵۲-۱۰۷۳» چاپ شده

[لنینگراد ص ۹۳؛ دنا ۴۱۸۷-۴۱۹ (۱۰ نسخه)؛ نسخه های منزوی ۴۳۶۱/۶؛ فرهنگ سخنوران ۶۳۷؛ الذریعة ۲۱۰/۱۵ و ۲۱۶۶/۹؛ طبقات اعلام الشیعة

'ebārātī az sayyed heydar-e āmolī

آملی، حیدر بن علی، ۷۲۰ - ۷۸۲؟ قمری
āmōlī, heydar ebn-e 'alī (1321 - 1381)

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۹۷۴/۴

خط: نستعلیق، بی کاه، بی تا؛ قطع: جیبی [میراث شهاب: س ۹ ش ۲-۳۶]

● عباراتی منظوم از شهید اول / شعر عربی

'ebārātī manzūm az šahīd-e avval

شهید اول، محمد بن مکی، ۷۳۴ - ۷۸۶ قمری
šahīd-e avval, mohammad ebn-e makkī (1334 - 1385)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۴/۵۷

که در ظهر کتاب القواعد علامه نگاشته؛ خط: نسخ، کاه شمس
الدین محمد بن علی بن حسن جیاعی، تا: قرن ۹؛ اص (۲۶۶) [ف]:
[۱۰۹-۵]

● عبارتی از عبدالله وصاف / ادبیات / فارسی

'ebārātī az 'abd-ol-lāh-e vassāf

وصاف الحضرة، عبدالله بن فضل الله، ۶۶۳-۷۳۰؟ قمری
vassāf-ol-hazra, 'abd-ol-lāh ebn-e fazl-ol-lāh (1265 - 1330)

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۹۷۵/۱۳۲

خط: نستعلیق، بی کاه، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن قهوه ای،
گک (۱۱۹ پ)، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۴/۴×۱۳ سم [ف: ۷-۱۰۷]

سه عباس نامه - قندهار نامه

● عباس نامه / ادبیات / فارسی

'abbās-nāme

کمالی سبزواری، - ۱۰۲۰ قمری
kamālī sabzevārī (- 1612)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۲۳۱

آغاز: بود لطف حق گوهر پاک او خرد مانده عجز ز ادراک او؛
انجام: به ره دید فرمانده ملک جم ز هر وادی و هر ده و هر چشم
خط: نستعلیق، بی کاه، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

● عباس نامه = تاریخ شاه عباس = تاریخ وحید / تاریخ

ایران / فارسی

'abbās-nāme = tārix-e šāh 'abbās = tārix-e vahīd

وحید قزوینی، محمد طاهر بن حسین، ۱۰۱۵ - ۱۱۱۲؟

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳

نستعلیق پخته، کا: محمد باقر منشی ندیم، تا: ۱۲۷۳ق؛ ۲گ
[۱۹۹-پ-۲۰۰پ] (ف: ۱-۱۷۴)

س عاشق و معشوق < اشعار
س عاشق و معشوق < یوسف و زلیخا
س عاشق و معشوق < داستان شهر جاپلسا
س عاشق و معشوق < خلاصه الافکار فی معرفة الادوار
س عاشق و معشوق < اسرار الطالع
س عاشق و معشوق < داستان شبلی در بغداد

● عاشق و معشوق / شعر / فارسی

'āšeq va ma'sūq

وحید قزوینی، محمد طاهر بن حسین، ۱۰۱۵ - ۱۱۱۲ قمری

vahīd-e qazvīnī, mohammad tāher ebn-e hoseyn (1607 - 1701)

این مثنوی عاشقانه و بر وزن لیلی و مجنون وحشی است.

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۱/۴

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۸۱ق؛ ۲۴ص (۷۸-۱۰۱) [ف: ۳-۴۳۸]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۶۲/۴

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ ۶۷ص (۲۹۶-۳۶۲) [ف: ۳-۴۴۰]

۳. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۱/۳

آغاز: فریاد کشیده از دلم سر xx چون سر ورق از میان دفتر؛
انجام: چون قرعه به نام آن جفا جو xx غلطان رستم ز بس به پهلوی
بی کا، بی تا؛ حدود یک صفحه از اصل افتاده؛ ۱۲۳ص (۱۷۴-
۲۹۷)، ۱۴ سطر (۱۲×۶/۵)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف: ۲۰-]

● عاشق و معشوق / شعر / فارسی

'āšeq va ma'sūq

سهای شیرازی، محمد تقی، ق ۱۳ قمری
sohā-ye šīrāzī, mohammad taqī (- 19c)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۰۰

آغاز: بشنو این تحقیق حسن دل نشین xx گوش جانرا بهترین از
در ثمین؛ انجام: یا تو اندر مهرشان وارد سها xx صلح با مهر جمیع
ما سوا

ضمن دیوان آمده؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ ۶۹گ (۱۵۱-۲۱۹)
[ف: ۳-۲۴۷]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۷۴/۴-عکسی

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۲-۱۹۲]

● عاشق و معشوق / شعر / فارسی

کشور سروده شده است.

آغاز: شنیدم من که عارف جانم آمد xx رفیق سابق طهرانم آمد
/ شدم خوشوقت و جانی تازه کردم xx نشاط و عیش بی اندازه
کردم
[دنا ۴۰۵/۷ (۶ نسخه)]

۱. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۲۵۲/۲-حکمت

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: پارچه ای، ۲۵ص، قطع:
ربعی [ف: ۲-۵۴]

۲. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۲۸۹

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ جلد: مقراپی، ۵۰گ، اندازه:
۱۳/۵×۲۰سم [ف: ۲-۱۶]

۳. یزد؛ کاظمینی؛ شماره نسخه: ۴۰۹

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ مصحح؛ ۲۴گ، ۱۴ سطر، اندازه:
۱۷×۱۰/۵سم [ف: ۲-۱۰۳]

۴. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۶۶۵۹

آغاز: برابر؛ انجام: مملکت دگر - نخل بارور - که او دهد ثمر -
چون تو هیچ یک نفر ندارد - چون تو با شرف پسر ندارد.
خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۴؛ مجدول؛ جلد: تیماج، ۱۹گ، ۱۶
سطر، اندازه: ۱۴×۲۱سم [ف: ۱۷-۳۱۷]

۵. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۷۰

آغاز: برابر؛ انجام: به شوخی گفته ام گر یاوه ای چند xx مبادا
دوستان از من برنجد
خط: نستعلیق، کاتب: محمد علی انصاری، تا: ۱۱ محرم ۱۳۴۱ق،
به دستور یاور نظام؛ مجدول، دارای سرلوح؛ ۲۴گ، ۹ سطر،
اندازه: ۱۷×۱۰/۵سم [ف: ۵-۱۸۵]

۶. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۴۲/۴

آغاز: برابر؛ انجام: همانا بایدم کردن مداوا xx که تا زایل شود
جنسیت از ما
خط: نستعلیق مخلوط به شکسته، کا: میرزا مصطفی خان منشی
باشی (مدیر الممالک)، تا: ۱۳۲۲-۱۳۳۰ق؛ جلد: مشمع آبی، ۶ص
[ف: ۱۷-۴۸۴]

● عاشق و طیب / شعر / فارسی

'āšeq va tabīb

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۸۷/۳

آغاز: خسته شمشیر هجران حبیب xx رفت از بی طاقتی سوی
طیب آن فلاطون فطنت لقمان شعار xx یافت نبض دردمندش بی
قرار؛ انجام: از وصال او «طرب» سازی کنم xx با لیش از بوسه
گل بازی کنم / وارهم از هستی خود مست کام xx زنده و جاوید
گردم. و السلام
از ناشناس. ممکن است تخلصش «طرب» باشد. در ۶۷ بیت؛ خط:

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیست و دو؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276260

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۳